

(ISSN: 2587-0238)

Fırat, D. & İnce Samur, A. Ö. (2025). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Kaynakların İncelenmesi: Aslı Hikâye Seti Örneği. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 10(30), 24-42.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.744>

Article Type (Makale Türü): Araştırma Makalesi

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN KAYNAKLARIN İNCELENMESİ: ASLI HİKÂYE SETİ ÖRNEĞİ¹

Damla FIRAT

MSc Student, Bülent Ecevit University, Zonguldak, Turkey, damla.isci@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4311-0184

Ayşe Özgül İNCE SAMUR

Doç. Dr. Bülent Ecevit University, Zonguldak, Turkey, ozgulince7@gmail.com
ORCID: 0000-0002-7574-0623

Gönderim tarihi: 13.08.2024

Kabul tarihi: 10.02.2025

Yayın tarihi: 01.03.2025

ÖZ

Bu çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2016 yılında başlayan “PIKTES Projesi” kapsamında oluşturulan 2021 basım tarihli “Aslı Hikâye Seti”ni çocuk edebiyatının temel ilkeleri çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu proje özellikle Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumunu kolaylaştırmayı amaçlayan bir girişimdir ve bu kapsamda çeşitli eğitim kaynakları geliştirilmiştir. Çalışmada yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kullanılan kaynakların niteliğini belirleme amacıyla Aslı Hikâye Seti ele alınmıştır. Aslı Hikâye Seti 10 öykü kitabından oluşmakta ve her kitapta bir öykü bulunmaktadır. Çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Öyküler ise betimsel inceleme tekniğiyle çözümlenmiştir. Bu öyküler, “Konu, Kahramanlar, Dil ve Anlatım, Görseller ve Şiddet Ögesi” başlıkları çerçevesinde incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda Aslı Hikâye Setindeki kitapların çocuk edebiyatı ölçütlerine göre “konu açısından %50; kahramanlar açısından %70; dil ve anlatım açısından %70, görseller açısından %60; dilsel ve görsel şiddetin yer almaması açısından %100 oranında uygun olduğu belirlenmiştir. Sonuç olarak Aslı Hikâye Seti’nin konu ve görseller bağlamında çocuğa yönelik ilkesine uygun olmadığı; çocuğun yaratıcı ve eleştirel düşünmesini destekleyici, çocukta sanatçı duyarlılığının oluşumuna olanak tanıyan öğelere yer verilmediği belirlenmiştir. Dil ve anlatımın uygunluğu, şiddet ögesi içermemesi ve kahramanların yaşadığı değişim ve gelişimlerin inandırıcılığı yönüyle nitelikli bir hikâye seti olduğu ortaya konulmuştur. Aslı Hikâye Seti’nin yazılış amaçlarından biri, dil öğretimini desteklemektir ancak bu alandaki yapıtların da çocuk edebiyatının temel ilkelerine bağlı kalarak oluşturulması gerektiği bilinmektedir. Bu doğrultuda çalışma sonucunda çeşitli önerilere yer verilmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan yardımcı kaynaklar dil öğretiminin yanı sıra, Türkçenin söz varlığını yansıtmalı, okuyucunun düş ve düşünce dünyasını devindirmeli, eleştirel ve yaratıcı düşünmeye olanak sağlamalı, dilsel ve görsel açıdan sanatsal olmalıdır.

Anahtar kelimeler: Yabancılar Türkçe öğretimi, çocuk edebiyatı, Aslı Hikâye Seti.

Sorumlu Yazar: Doçent Doktor Ayşe Özgül İnce Samur, Bülent Ecevit Üniversitesi, ozgulince7@gmail.com

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Plagiarizm/Ethics: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği, araştırma ve yayın etiğine uyulduğu teyit edilmiştir.

¹ Bu çalışma, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimindeki Kaynakların Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi: Aslı Hikâye Seti Örneği” adlı yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

ANALYSING THE RESOURCES USED IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE: THE EXAMPLE OF ASLI HİKÂYE SETİ

ABSTRACT

This study aims to analyse the ‘‘Aslı Hikâye Seti’’ published in 2021 as part of the ‘‘PIKTES Project’’ created by the Turkish Ministry of National Education in 2016 within the framework of the basic principles of children’s literature. This project is an initiative that aims to facilitate the adaptation of Syrian students to the Turkish education system by providing various educational resources. In this study, Aslı Hikâye Seti was analysed in order to determine the quality of the resources used in teaching Turkish as a foreign language. Aslı Hikâye Seti consists of 10 story books and each book contains one story. In the study, document analysis method was used. The stories were analysed with descriptive analysis technique. These stories were examined under the headings of ‘‘Subject, Heroes, Language and Expression, Visuals and Violence Element’’. As a result of the study, it was determined that the books in the Aslı Hikâye Seti were appropriate according to the criteria of children’s literature subject matter 50%, heroes 70%, language and expression 70%, visuals 60%, and the absence of linguistic and visual violence 100%. As a result, it was determined that Aslı Hikâye Seti was not suitable for the principle of relevance to the child in terms of subject matter and visuals; elements that support the child’s creative and critical thinking and enable the formation of artist sensitivity in the child were not included. It was revealed that it was a qualified story set considering the appropriateness of language and narration, the absence of violence and the believability of the changes and developments experienced by the heroes. One of the purposes of writing Aslı Hikâye Seti is to support language teaching, but it is known that the works in this field should be created by adhering to the basic principles of children’s literature. In this respect, various suggestions were given as a result of the study.

Key words: Teaching Turkish to foreigners, children’s literature, Aslı Hikâye Seti.

GİRİŞ

Yabancı dil eğitiminde kullanılan kaynakların niteliği, öğrencilerin öğrenme sürecini doğrudan etkilemektedir. Bu doğrultuda her dilde olduğu gibi Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kaynaklar önemlidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi gelişmekte olan bir disiplindir. Bu kapsamda ders programları, ders içi ve ders dışı materyaller geliştirilmekte, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun kaynaklar nitelik ve nicelik olarak olumlu yönde artış göstermektedir. Yabancı dil öğretimiyle ilgili yapılan çalışmalara paralel olarak, dünyada en çok konuşura sahip dillerden biri olan Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de önemli gelişmeler olmuştur. Türkiye’de ve dünyanın çeşitli yerlerinde Türkçe Öğretim Merkezleri açılmış, öğretime yönelik materyaller hazırlanmıştır. Bu bağlamda ders kitapları ve yardımcı kitaplar dil öğretim sürecinin en önemli materyallerin başında gelir (Başar ve İnal, 2020: 77-92; Uğur ve Azizoğlu 2016: 152).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, kaynak çeşitliliği öğrenme öğretme ortamının zenginleşmesi açısından önemlidir. Öğretim sürecinde yardımcı kaynaklardan yararlanmak öğrencilerin hedef dilin söz varlığını, yazım kurallarını, söz dizimini daha kolay öğrenmelerini sağlar. Öğretimde farklı yazınsal kaynakların kullanımı dil yapısının çeşitli örneklerini sunduğu için öğrencilerin söz varlığını genişlettiği bilinmektedir. Hikâye kitapları özellikle yabancı dil öğretiminde öğrencinin düzeyine göre öğrendiklerini kalıcı hale getirmek için kullanılan yaygın materyallerdendir. Yardımcı okuma kitaplarının öğretimin daha etkili hâle gelmesi ve öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirebilmesi, dilsel ve farklı kültürlerin yapılarını anlayabilmeleri için onların dil düzeylerine uygun olması gerekir, çünkü metnin öğrenci tarafından okunup anlaşılabilmesinin onun düzeyine uygunluğuna bağlıdır (Byram ve Zarate, 1997; Gün vd.,2021; Altuntaş Gürsoy ve Çevik, 2023:1229).

Yabancılar Türkçe öğretimini metinlerle, yardımcı okuma kitaplarıyla desteklemek, öğrencilerin hedef dilin söz varlığını ve dil yapılarının çeşitli örneklerini doğal bir yolla görmelerini sağlar; dolayısıyla öğretim sürecini zenginleştirir. Bu anlayışla ve Türkçe öğrenmeye artan ilgiyle birlikte ders kitaplarını destekleme, öğretimi daha etkili hâle getirme amaçlı yardımcı okuma kitapları hazırlanmıştır. Türkiye Maarif Vakfının hazırladığı 55 kitaptan oluşan Yardımcı Okuma Kitabı Setleri; Yunus Emre Enstitüsünün Çocuk Hikâyeleri Dizisi, Dede Korkut Hikâyeleri, Anadolu Hikâyeleri, Türkçenin Sesi-Yunus Emre Hikâyeleri; PIKTES Projesi için hazırlanan Yabancı Öğrenciler İçin Türkçe Hikâyeler, Aslı Hikâye Serisi, Salih Hikâye Serisi gibi birçok yardımcı okuma kitabı vardır (Altuntaş Gürsoy ve Çevik, 2023: 1228-1229).

Geçmişten günümüze Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çeşitli aksaklıklar yaşanmıştır; başka dil öğretimi üzerine uzmanlaşmış kişilerin Türkçe öğretiminde söz sahibi edilmelerinin yanı sıra, bu alanda yeterli pedagojik bilgi ve beceriyle (dil öğretiminin özel öğretim yöntemleri, okuma eğitimi, yazma eğitimi, konuşma eğitimi, dinleme eğitimi, dil öğretiminde materyal tasarımı, dil psikolojisi, dil sosyolojisi, dil öğretimi yaklaşımları, yabancı dil öğretim tür ve yöntemleri, gelişim ve öğrenme kuramları vd.) donatılmamış kişilerin de Türkçe öğretiminde görev aldığı bilinmektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi sürecinde 1990’lı yıllardan 2000’li yılların başlarına kadar hedef kitle genel olarak 18 yaş ve üstü öğrencilerdir. 2011 yılında Suriye’de çıkan iç savaş ile birlikte Türkçe öğrencilerinin profili yaş bakımından çeşitlenmiştir. Bugün Türkiye Cumhuriyeti, Suriyeli mültecilerin %60’ına ev sahipliği yapmaktadır. Bu beklenmedik durum, örgün eğitim

kurumlarında da Türkçenin yabancı dil olarak öğretimini zorunlu kılmış, ana dili sınıfları karma sınıflara dönmüştür (Özbay ve Bahar, 2016; Balcı ve Melanlıoğlu, 2020: 175).

Göçer ve Moğul'un (2011: 798) da belirttiği gibi günümüz dünyasında yaşamın her alanında olduğu gibi eğitimde de hızlı bir değişim ve dönüşüm görülmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak insanlar kendilerini küresel bir etkileşim çemberinin içinde bulmaktadırlar. Bu durum yabancı bir dil öğrenme gereksinimini doğurmaktadır. Küresel etkileşim içinde etkin olan ulusların dilleri de doğal olarak önem kazanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ve Türkçenin öneminin artması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin önemini ortaya çıkarmaktadır.

Gün ve Şimşek (2017) de bu konuyla ilgili, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen kişi sayısının her geçen gün hızla artmakta olduğunu ve bu alandaki çalışmaların sayısının giderek arttığını, özellikle son yıllarda ayrı bir yoğunluk kazandığını söyler. Bu bağlamda 2016 yılından beri PIKTES projesinin Türkiye'nin birçok şehrinde kapsamlı çalışmalar yürüttüğünü belirtir. Göçer ve Moğul (2011: 808) da bu görüşü destekleyen şu cümleleri aktarmıştır: "Türkiye'nin içinde bulunduğu konum itibarıyla Türkçenin yabancılara öğretilmesi ihtiyacı her geçen gün biraz daha artmaktadır. Bugün bu ihtiyaç gerek Türkiye'de bulunan yabancılar için gerekse Türkiye dışında Türkçe öğrenmek isteyen yabancılar için daha da belirginleşmiştir. Bu nedenle Türkçenin yabancılara öğretimi konusu, üzerinde önemle durulması gereken bir konudur."

Çocuk edebiyatı eserleri, çocukların her gelişim alanında olduğu gibi özellikle zihinsel ve bilişsel gelişiminde önemli rol oynar. Sever'in (2008) de belirttiği gibi çocuklar için oluşturulan yapıtlar; çocuğun coşkusuna, heyecanına, düşüncelerine ve mizah anlayışına dil ve resmin anlatım gücüyle ulaşmayı başarabildiği oranda yazılı ve görsel bir uyaran olarak işlevini yerine getirebilir. Okulöncesi ve ilköğretim çağındaki çocuklar için hazırlanmış nitelikli bir yapıt, çocuğun ilgi ve gereksinimlerini önceleyen bir yaklaşımla, onlara düşsel ve düşünsel içerikli yeni yaşantılar kazandırır. Çocuk hikâyelerinde işlenen konular, çocuğun dünyasına uygun seçilmelidir. Çocuğun düş dünyasını zenginleştirmeli, estetik duygular kazandırmalıdır. Temizyürek (2014: 172) de bu konu ile ilgili, çocuklara yönelik hikâye yazarken içeriğin çocukların gelişimine uygunluğunun önemli olduğunu, çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocuğu esas alan, onun dünyayı algılayışını göz ardı etmeyen ve çocuğa yeni ufuklar açan nitelikte olması gerektiğini söyler.

Dünya genelinde artış göstermekte olan göç hareketleri, göç edilen ülkelerdeki eğitim sistemlerini ve dil öğretimi yöntemlerini gözden geçirme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Türkiye, Suriye'deki savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek durumunda kalan Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapan ülkelerden biridir. Bu durum Türk eğitim sistemi içinde Suriyeli çocukların uyumunu sağlamak adına çeşitli projeler geliştirilmesini gerekli kılmıştır. PIKTES projesi bunlardan en geniş kapsamlı ve önemli olanıdır. Bu projenin bir parçası olarak yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeyi öğrenmelerini kolaylaştırmak adına çeşitli yardımcı kaynaklar geliştirilmiştir. Bu kaynaklardan biri de Aslı Hikâye Seti'dir. Aslı Hikâye Seti, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı'nda yer alan 6-12 yaş seviyesi ve A1-A2 dil düzeyi esas alınarak hazırlanmıştır. Bu dil seviyelerindeki beceriler "genel okuduğunu kavrama" başlığı altında Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (CEFR, 2009: 58)'nde şu şekilde tanımlanmıştır:

‘‘A1: Aşına olduğu isimleri, kelimeleri ve temel öbekleri seçerek ve gerektiğinde yeniden okuyarak her seferde tek bir öbek olmak üzere çok kısa ve basit metinleri anlayabilir.

A2: Somut türde aşına olduğu meselelerle ilgili, yüksek kullanım sıklığına sahip günlük veya işle ilgili dilden oluşan kısa ve basit metinleri anlayabilir. Bir kısmı ortak uluslararası kelime ögeleri olan yüksek kullanım sıklığına sahip kelimeleri içeren kısa ve basit metinleri anlayabilir.’’ Hikâyeler hazırlanırken programdaki tema ve kazanımlar ile söz varlığı ögelerinin kullanımına özen gösterildiği belirtilmiştir.

Bu çalışmayla ilgili alanyazında ulaşılan çalışmalarda; Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan yardımcı kaynakların önemli olduğu, öğrenme öğretme ortamını zenginleştiren bir materyal olduğu, dil öğretiminin verimini arttırdığı, dil öğretimini sınıfın dışına taşıyıp mekân ve zaman kısıtlamasını ortadan kaldırarak süreci tüm zamana yaymaya olanak sağladığı üzerinde durulmuştur. Kullanılan kaynakların okuyucunun sözcük dünyasını zenginleştirdiği, öğrendiği dili doğru ve etkin kullanmasına yardımcı olduğu ve aynı zamanda düşünme becerilerini geliştirdiği saptanmıştır (Aydın, 2023; Göçen ve Aydın, 2021; Göçen ve İleri, 2022; Gultekin, 2022; Uğur ve Azizoğlu, 2016). Ayrıca nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimine destek sağladığı, okuma kültürünün oluşumunda ve gelişiminde nitelikli çocuk kitaplarının önemli rol oynadığı, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine uygun olan yapıtların aynı zamanda çocuğun dil ve iletişim becerilerini geliştirdiği, çocukta merak duygusu uyandırarak okumaya istekli hale getirdiği belirlenmiştir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalarda, çocuk edebiyatı ürünleri yoluyla Türkçe öğretiminde etkili bir biçimde okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerisinin kazandırılacağı, çocukta estetik algı oluşturulacağı vurgulanmıştır (Karadeniz, 2019; Kolaç, Demir ve Karadağ, 2012; Tekin, 2017; Sever, 2018).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, betimsel nitel araştırma yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve belge çözümlemesi (doküman analizi) gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algılar ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan kitapları incelerken çocuk edebiyatının ilkelerinden seçilen temel 5 öge aracılığıyla bu kitapların niteliğini ortaya koymak, verileri araştırma sorularını temel alarak ayrıntılı ve bütüncül olarak çözümlenmek amacıyla bu yaklaşım yeğlenmiştir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu çalışmanın inceleme nesnesini PIKTES projesi kapsamında hazırlanmış olan Aslı Hikâye Seti oluşturmakta ve bu set 10 hikâye kitabı içermektedir.

Verilerin Toplanması

Veriler, nitel araştırma yöntemlerinden belge (doküman) incelemesi yoluyla toplanmıştır. Belge incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgulara ilişkin bilgi içeren yazılı araç gereçlerin çözümlenmesini kapsar.

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olaylar veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte de kullanılabilir (Bowen, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2008). Hikâyelerdeki dil ve anlatım kategorisinde yazım ve noktalama kurallarına uygunluk incelenirken Türk Dil Kurumu (2021) Yazım Kılavuzu temel alınmıştır.

Çalışmada incelenen hikâye kitapları aşağıda sıralanmıştır.

- Aslı'nın Yeni Arkadaşları
- Aslı Uçurtma Şenliğine Gidiyor
- Aslı'nın Hayvan Dostları
- Aslı'nın Mevsimler Hayali
- Aslı'nın Uzay Yolculuğu
- Aslı'nın Sürprizi
- Aslı Tiyatroya Gidiyor
- Aslı Kütüphanede
- Aslı Trafik Kurallarını Öğreniyor
- Aslı Yıl Sonu Gösterisinde

Verilerin Analizi

“Aslı Hikâye Seti”nde yer alan 10 hikâyeden belge incelemesi yoluyla elde edilen veriler, betimsel olarak çözümlenmiştir. Betimsel çözümlenme, nitel araştırma sürecinde elde edilen verilerin, daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi yoluyla gerçekleştirilir. Dört aşamadan oluşan betimsel çözümlenmenin temel amacı, var olan durumu doğrudan aktarmak ve tanımlamak, elde edilen ham verileri düzenlenmiş ve yorumlanmış biçimde okura sunmaktır. Bu tekniğe göre, elde edilen veriler daha önceden belirlenen izleklere (temalara) göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu izleklere göre de düzenlenebilir ve onları çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir. Betimsel çözümlenmede amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce dizgesel ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224; Altunışık vd., 2010:322).

Bu çalışmada öncelikle kavramsal çerçeveden yola çıkarak veri çözümlenmesi için bir çerçeve oluşturulmuş; bu çerçeveye göre verilerin hangi alt kategoriler altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiştir. Ana kategori “çocuk edebiyatının temel ilkeleri”; alt kategoriler ise “konu”, “kahramanlar”, “dil ve anlatım”, “görseller” ve “şiddet” olarak belirlenmiştir. Alt kategoriler belirlenirken iki alan uzmanından görüşler alınmış, daha önceden 8 soruluk olan alt kategoriler ortak görüşle 5'e düşürülmüş bazı soruların da içeriği değiştirilmiştir. Bu çalışmada kategorilerin ve alt kategorilerin belirlenmesinde Sever (2008)'in çalışmasındaki başlıklar temel alınmıştır. Hikâyeler, belirlenen alt kategoriler bakımından tekrar tekrar okunmuş, araştırma sorularına yanıt veren cümleler işaretlenmiş ve sayfa numaralarıyla başka bir sayfada yazılmıştır. Bu işlemden sonra, hikâyelerden alınan doğrudan alıntıların belirlenen alt kategorilere uygun olup olmadığı yeniden iki alan uzmanı tarafından gözden

geçirilmiştir. İkinci aşamada, daha önceden oluşturulan çerçeveye göre hikâyelerden elde edilen veriler okunmuş ve düzenlenmiş, izleksel (tematik) çerçeveye uygun olarak işlenmiştir. Bu aşamada, daha sonra sonuçlar yazılırken kullanılacak doğrudan alıntılar da seçilmiştir. Üçüncü aşamada düzenlenen veriler tanımlanmış ve gerekli yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Toplanan veriler frekans ve yüzde tabloları kullanılarak ortaya konmuştur. Son aşamada ise tanımlanan bulgular açıklanmış ve yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224; Altunışık vd., 2010:322).

BULGULAR

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan yardımcı kitap niteliğindeki “Aslı Hikâye Seti”nin incelenmesine ilişkin bulgulara aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir. PIKTES projesi kapsamında hazırlanan bu yardımcı kaynaklar çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında (Konu- Kahramanlar- Görseller- Dil ve Anlatım- Dilsel ve Görsel Şiddet) incelenmiş olup bu incelemenin sonucunda ulaşılan bilgilere tabloların altındaki açıklamalarda örnekleriyle yer verilmiştir.

Tablo 1. Konu çocuğa uygun mu?

Aslı Hikâye Seti		
Konu	f	%
Evet	5	50
Hayır	5	50
Toplam	10	100

Tablo 1’e göre Aslı Hikâye Seti, konu açısından % 50 oranında uygundur. Aslı’nın Yeni Arkadaşları adlı hikâyede ele alınan konu çocuğun ilgi ve gereksinimlerini karşılayacak niteliktedir. Çünkü çocuğun düş gücünü devindiren, merak uyandıran öğelerle desteklenmiştir. Ayrıca yaş düzeyi ve hedef dili öğrenme düzeyi (A2 düzeyi) olarak da gerekli koşulları taşımaktadır. Örneğin, çocukların yaz tatilinde öğrendikleri oyunları sınıfta arkadaşlarına öğretip birlikte oynamaları okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır. Öğretmenin masaya bir kutu koyup öğrencilerin tahmin etmesini istemesi, okuldan çıktıklarında bir arkadaşının mahalleye yeni taşınması sebebiyle evin yolunu unutmaması gibi olaylar okuyucuda merak uyandırarak okumaya heveslendirmektedir.

Aslı’nın Sürprizi adlı hikâye konu açısından çocuğun yaş düzeyine ve hedef dili öğrenme düzeyine uygundur. Ancak çocuğun düş dünyasını zenginleştirecek, yaratıcı ve eleştirel düşünmesine katkı sağlayabilecek nitelikte değildir. Çünkü dil öğretimi ön planda tutulmuş, sanatçı duyarlılığı ile oluşturulmamıştır. Örneğin, yapılan sürpriz Aslı’nın sınıf arkadaşı olan Roya’nın uzaktaki başka bir arkadaşı içindir. Ona tebrik kartı yazılması, doğum günü pastası alınarak görüntülü konuşma ile sınıfta kutlanması, Roya’nın da onlara teşekkür niteliğinde mektup yazması tahmin edilebilir durumlardır. Okuyucun düşünce gücünü devindirip soru sormasına olanak tanımamaktadır.

Tablo 2. Kahramanın hikâye boyunca geçirdiği değişimler, başından geçen olaylarla ilişkilendirilmiş mi? Kahramanın yaşadığı değişimler inandırıcı mı?

Aslı Hikâye Seti		
Kahramanlar	f	%
Evet	7	70
Hayır	3	30
Toplam	10	100

Tablo2'ye göre Aslı Hikâye Seti kahramanlar bakımından %70 oranında uygundur. Örneğin, Aslı'nın Yılsonu Gösterisi adlı hikâyede kahramanın hikâye boyunca geçirdiği değişimler başından geçen olaylarla ilişkilendirilmiştir: Aslı'nın yılsonu gösterisinde sunuculuk yapacağı için çok heyecanlı olması gibi. Yaşadığı değişimler gerçek hayatla yakından ilgili olduğu için inandırıcıdır.

Aslı Kütüphanede adlı hikâyede ise kahramanların başından geçen olaylar sonucunda herhangi bir değişim yaşanmamıştır. Bu nedenle inandırıcılık ögesi değerlendirilememiştir.

Tablo 3. Çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak Türkçenin söz varlığı (sözcük, deyim, terim, kalıp sözler, atasözleri, ikilemeler gibi ögeler), anlatım gücü ve olanakları çocuklara yazınsal olarak sezdirilmiş mi?

Aslı Hikâye Seti		
Dil ve Anlatım	f	%
Evet	7	70
Hayır	3	30
Toplam	10	100

Tablo 3'e göre Aslı Hikâye Seti dil ve anlatım açısından %70 oranında uygundur. Örneğin, setin yedinci kitabı olan Aslı Tiyatroya Gidiyor adlı hikâyede, Türkçenin söz varlığından ve anlatım gücünden yeterince yararlanılmıştır. Hikâyenin ilk sayfasında sanat ve spor dallarının isimlerinden örnekler verilerek çocuğun sözcük dünyasına katkıda bulunulmuştur... "Öğrenciler resim, müzik, satranç gibi alanlarda kurslara gidiyor. Basketbol, voleybol, masa tenisi gibi spor alanlarında yarışmalara katılıyor. Tiyatro ve sinemaya gidiyor. Müzeleri ve parkları geziyor." Ayrıca sağlıkla ilgili veteriner, tedavi etmek, muayene etmek ve yaralı sözcükleri hikâye içinde sezdirilerek çocuk okurun zihinsel sözlüğüne yerleştirmek amaçlanmıştır. Hikâyede ikileme örneklerine de yer verilmiştir: ... "Kanatlarını yavaş yavaş hareket ettirdi ve cik cik dedi."

Aslı'nın Hayvan Dostları adlı hikâyede, Türkçenin söz varlığından ve anlatım gücünün olanaklarından yeterince yararlanılmamıştır. Hikâyede atasözü, deyim ya da terimlere yer verilmemiştir. Kitabın 4.sayfasında bir benzetme kullanılmıştır: ... "Diğer kedi pamuk gibi beyazdı ve uzun kulaklıydı."

Tablo 4. Görseller yazılı metnin desteği olmaksızın çocukların izleyerek öyküler, masallar oluşturmasına olanak sağlıyor mu? Yaratıcı ve eleştirel düşünmeyi destekleyerek çocuk okura estetik duyarlılık kazandırıyor mu?

Aslı Hikâye Seti		
Görseller	f	%
Evet	6	60
Hayır	4	40
Toplam	10	100

Tablo4'e göre Aslı Hikâye Seti görseller bakımından %60 oranında uygundur. Bütün kitaplarda kullanılan görseller, yazılı metnin desteği olmaksızın çocuk okurun izleyerek hikâye veya masallar oluşturmasına olanak sağlamaktadır. Ancak 10 kitaptan 4'ünde kullanılan görseller sadece hikâyenin dilsel metnini somutlaştırdığı için çocuk okurun soru sormasına, yaratıcı düşünmesine olanak sağlamamaktadır. Çocukta estetik bakış açısı oluşmasını destekleyecek şekilde çizim ve renkler kullanılmamıştır. Örneğin, 'Aslı Kütüphanede' ve 'Aslı'nın Sürprizi' adlı hikâyede kullanılan görseller içeriği olduğu gibi yansıtan niteliktedir. Çocuğun ilgisini çeken veya merak uyandıran resimlere yer verilmemiştir (BKZ. Aslı Kütüphanede, 2021: s.12-13; Aslı'nın Sürprizi, 2021: s.7-8)².

Tablo 5. Hikâyelerde görsel ya da dilsel şiddet ögesi bulunmakta mıdır?

Aslı Hikâye Seti		
Şiddet	f	%
Evet	0	0
Hayır	10	100
Toplam	10	100

Tablo 5'e bakıldığında Aslı Hikâye Seti'nin hiçbir hikâyesinde görsel veya dilsel şiddet ögesine rastlanılmamıştır. Şiddet ögesi içermemesi açısından %100 oranında uygundur.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yabancılara Türkçe öğretiminde yardımcı kaynak kullanımı öğretim süreçlerini desteklemekte, sınıf dışı ortamlarda da öğrencileri hedef dile maruz bırakmakta, öğrencilerin dili eğlenerek öğrenmesini sağlamaktadır (Çangal, 2021: 202)

Bu çalışmada PIKTES projesi kapsamında hazırlanmış olan yardımcı kaynaklardan Aslı Hikâye Seti'nin çocuk edebiyatının temel ilkeleri doğrultusunda 5 başlık altında (konu-kahramanlar-dil ve anlatım-görseller-şiddet ögesi) incelenerek hikâyelerin nitelikli olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. İnceleme sonucunda ulaşılan veriler yüzde ve frekans tablosu kullanılarak belirtilmiştir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde ele alınan izlek ve konular; çocuğun yaşamda karşılaşabileceği problem durumlarını insancıl yollarla ve kendisini, çevresini geliştirip koruyacak biçimde çözmeyi sağlayacak becerileri kazandıracak biçimde kurgulanmalıdır (Arslan ve Kargın, 2021: 571).Aslı Hikâye Seti'nin ilk kitabı olan Aslı'nın Yeni Arkadaşları hikâyesinde ele alınan konu, çocuğun ilgi ve gereksinimlerine uygundur. Sevgi, saygı ve arkadaşlık hikâyede konu edinilen başlıklardır. Ayrıca yaş düzeyi ve hedef dili öğrenme düzeyi (A2 düzeyi) olarak gerekli koşulları taşımaktadır. Kitapta başkahraman olan Aslı'nın okulun ilk günü başından geçen olaylar, sınıfına yeni gelen arkadaşları ile yaşadıkları, öğretici ve açıklayıcı bir dille ele alınmıştır. Kitapta merak uyandırıcı olaylara kısmen yer verilmiştir. Çocuk okur için kahramanlar tüm özellikleriyle tanınabilecek ve kolaylıkla özdeşim kurulabilecek niteliktedir. Kahramanın öykü boyunca geçirdiği değişimler ve yaşantıları inandırıcı niteliktedir. Anlatımda kısa ve yalın cümlelere yer verilmiştir. Atasözü ve deyimler bulunmuyor ancak, ikilemelere ve basit kalıp ifadelerle yer verilerek Türkçenin söz varlığı sezdirilmeye çalışılmıştır: ... ' O

² Görsellerin kullanımı için izin gerekli olduğundan ilgili görsellere internet ağ ortamından ya da basılı kitaptan ulaşılabilir.

anda cıvıl cıvıl kuş seslerini duydu.” ... “Günaydın çocuklar, hoş geldiniz!” gibi. Öyküde görseller net ve yalın çizgilerle çizilmiştir. Renkler gerçeğe uygundur. Olaylar ev, sınıf ve okulda gerçekleştiği için görsellerde çocuğun yakın çevresindeki nesne ve varlıklar kullanılmıştır. Yazılı metin olmaksızın çocuk okur görselleri izleyerek hikâyeye oluşturabilir, yani kullanılan görseller yazılı metnin anlam evrenini destekleyici niteliktedir. Sever (2018: 176), bu konu ile ilgili her çocuğun, okuma ve görme deneyimlerini sınavarak oluşturacağı anlamların, onların bilişsel ve duyuşsal becerilerini de zenginleştireceğini söyler. Akyüz (2014: 15) de çocuk edebiyatı yapıtlarındaki görsel metinlerin yalnızca metni süslemek ya da metnin anlamını açıklamak için bulunmadığını, aynı zamanda görsel duyuşları geliştirmesi bakımından da önemli olduğunu vurgular. Ancak Aslı'nın Yeni Arkadaşları adlı hikâyede çocuğun soru sormasına, eleştirel düşünmesine olanak sağlayan görsellere yer verilmemiş, onların bilişsel ve duyuşsal becerilerinin zenginleşmesine katkıda bulunan resimlerin kullanımı yeğlenmemiştir. Son olarak şiddet içeren, şiddeti anımsatan herhangi bir görsel ögeye ya da sözcüğe rastlanmamıştır.

Serinin ikinci kitabı olan Aslı Uçurtma Şenliğine Gidiyor hikâyesi konu bakımından çocuğun yaş düzeyine uygundur. Dayanışma, yardımlaşma ve doğa sevgisi konuları işlenmiştir. Dil öğrenme düzeyi olarak gerekli koşulları sağlamaktadır. Dil öğretimi amacıyla yazıldığı için sanatsallık geri planda kalmıştır. Hikâyeye Aslı ve arkadaşlarının aileleri ile birlikte, öğretmenleri eşliğinde uçurtma şenliğine gitmelerini orada yaşadıkları eğlenceli anları detaylı ve açıklayıcı bir anlatımla ele almaktadır. Hikâyenin sonuç kısmında çocuk okurun ilgi ve merakını canlı tutmak adına dönüş yolunda gördükleri dumanın orman yangını sebebi olduğunu düşünerek geri döndüklerinde bir çiftlikte bahçedeki ocakta yemek yapıldığını fark edip yollarına devam etmeleri anlatılmaktadır. Başkahraman ve yardımcı kahramanların özellikleri anlaşılır bir dille yansıtılmıştır. Hedef dili öğrenen çocuk okur ile aynı yaş düzeyinde oldukları için ve okul çağında benzer yaşantılar deneyimlemeleri sebebiyle kolaylıkla özdeşim kurulabilecek niteliktedir. Hikâyede kısa ve yalın cümleler kullanılması yeğlenmiştir. Ancak diyaloglara fazlasıyla yer verilmesi konu bütünlüğünü zedeleyici bir durum oluşturmuştur. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere sunulan söz varlığının anlama ve anlatma becerilerine katkı sağlayacak sözcükler olması beklenmektedir (Göçen ve İleri, 2022). Bu hikâyede çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak Türkçenin söz varlığından ve anlatım gücünden birkaç örnek mevcuttur. Geleneksel oyun adlarına, ikilemelerle oluşturulan sıfat tamlamalarına hikâyenin bazı kısımlarında yer verilmiştir: ...“Şenlik yerinde büyük büyük ağaçlar, yeşil yeşil çimenler, renk renk çiçekler var.” ...“Çocuklar saklambaç oynadılar ve ip atladılar. 'gibi. Basit kalıp ifadeler yerinde kullanılmıştır: ...“Yemek bittikten sonra herkes birbirine, elinize sağlık- afiyet olsun, dedi.” Görseller gerçeğe yakın çizilmiştir. Kitabın boyutu itibarı ile kapladıkları alan yeterli gelmekte ve bu sayede yazılı metnin anlam evrenini destekleyebilmektedir. Ancak çocuğun düş ve düşünce gücünü devindiren, eleştirel ve yaratıcı düşünmesini destekleyici nitelikte değildir. Yazılı ya da görsel herhangi bir şiddet ögesine rastlanılmamıştır.

Aslı Hikâyeye Seti'nin üçüncü kitabı olan Aslı'nın Hayvan Dostları hikâyesi konu anlamında çocuğun yaş düzeyine, hedef dili öğrenme düzeyine, ilgi ve gereksinimlerine uygundur. Hayvan sevgisi ve doğaya karşı duyarlılık konuları ele alınmıştır. Öğretici bir metin olup, açıklayıcı bir dille yazılmıştır. Bu sebeple çocuğun yaratıcı ve eleştirel düşünmesine olanak sağlamamaktadır. Hikâyeye ana karakter olan Aslı'nın evinin bahçesinde geçmektedir. Bahçede ailesi ve arkadaşı ile beraber sokak hayvanlarını besleyerek onlar için yuva yapmaları

konu edinilmiştir. Hikâye çocuk okurda doğaya ve hayvana karşı duyarlık geliştiren niteliktedir. Bu konuda aileleri ile iş birliği içinde olmaları çocuklar için olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Başkahraman ve yardımcı kahramanların özellikleri çocuğun kolaylıkla özdeşim kurabileceği niteliktedir. Akyüz'e (2014: 14) göre çocuk edebiyatı yapıtlarının anlatım olanakları içinde iki ayrı dil kullanılmaktadır. Biri renk ve çizginin kılavuzluğunda kurgulanan görsel metinler, diğeri ise insan dilinin sanatçı duyarlılığıyla desteklendiği yazınsal metinlerdir. Bu iki farklı dil bir araya gelerek anlatım gücünü arttırmakla kalmaz aynı zamanda değişik duyuları harekete geçirerek okurun algı zenginliğini de artırır. Ancak hikâye setinin bu kitabında Türkçenin söz varlığından ve anlatım gücünün olanaklarından yeterince yararlanılmamıştır. Hikâyede atasözü, deyim ya da terimlere yer verilmemiştir. Kitabın 4.sayfasında bir benzetme kullanılmıştır: ...“Diğer kedi pamuk gibi beyazdı ve uzun kulaklıydı.” Çocukların kedilerle konuşmaları ve kedilerin de onları dinleyip dönüt vermeleri gerçeklikten uzak bir anlatım olmuştur:

Aslı bu kedileri sevdi ve Pati'ye sordu:

-Bu kediler senin arkadaşın mı Pati?

Pati ‘‘miyav’’ dedi. Bu ‘‘evet’’ demektir.

Aslı:

-Peki abi. Pati, Tüylü, Minik ve Kartopu! Bizi takip edin. Mete ve Aslı önde, kediler arkada yürüdüler.

Görseller gerçeğe uygundur, yalın ve net çizgiler kullanılmıştır. Hikâyenin anlam evrenini destekleyici niteliktedir. Her sayfada metinle ilişkili görseller kullanılmıştır. Bazı görseller okuyucuda doğaya ve hayvana ilişkin duyarlık oluşturacak niteliktedir. Çocuğun soru sormasına olanak sağlayacak çizimlere yer verilmiştir. Şiddet ile ilişkilendirilebilecek herhangi bir yazılı ya da görsel öge bulunmamaktadır.

Aslı Hikâye Seti'nin dördüncü kitabı olan Aslı'nın Mevsimler Hayali adlı hikâyenin konusu çocuk okurun yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Mevsimler ve doğa konuları ele alınmıştır. Ancak bu konular işlenirken çocuğun düşün dünyasını zenginleştirecek, çocukta estetik kaygı uyandıracak kadar sanatsal bir anlatım kullanılmamıştır. Bu hikâyede de amaç daha çok dil öğretimini desteklemektir. Aslı'nın öğretmeni derste mevsimler konusunu şarkılarla eğlenceli bir şekilde öğretir, sonrasında öğrencilerinden hafta sonu etkinliği olarak mevsimlerle ilgili resim çizmelerini ister. Aslı çizeceği resmi önce hayal eder, daha sonra hayalini kâğıda döker. Hikâye bu şekilde sonlanır. Çocuklara seslenen yapıtlardaki karakterler, çocukların kitapla yazınsal bir iletişim sürecine girebilmelerine, kitaptaki karakterlere öykünerek yeni özellikler edinmelerine olanak tanıdıklarından son derece önemli bir yere sahiptir (Karagül ve İnce Samur, 2017). Bu hikâyede ana karakter olan Aslı'da önceki hikâyelerden farklı bir değişim ya da gelişim gözlenmemektedir. Ancak aynı yaş grubu çocuklar, okullarda benzer durumlarla karşılaşması sebebiyle kahramanın yaşadığı olaylarda kolaylıkla duygudaşlık kurabilir, karakterin özellikleri ile özdeşim kurabilir. Genç'er'e (2021: 3) göre çocuk kitaplarının içyapı özelliklerinden dil ve anlatım, çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran en önemli yöndür. Bu bağlamda Aslı Hikâye Seti'nin incelenen dördüncü kitabının anlatımında kısa ve yalın cümlelerin kullanımı yeğlenmiştir. Türkçenin anlatım gücünün olanaklarından faydalanmak adına mevsimler anlatılırken renklerle oluşturulan sıfat

tamlamalarına sıkça yer verilmiştir: turuncu tişört, gri pantolon, sarı bir yağmurluk, sarı yapraklar gibi. Renkler kullanılarak iki cümlede pekiştirme ifadesi örneğine yer verilmiştir: ...“Her yer bembeyazdı.” ...“Gökyüzü masmaviydi.” Anlatım, çocukların duyu algılarını devindirecek ifadeler içermektedir: “Kuşların sesini dinledi. Çiçekleri kokladı. Çiçeklerin üzerindeki kelebekleri seyretti.” gibi. Açıklayıcı bir dille, mevsim özellikleri detaylandırılmıştır. Hangi mevsimde hangi kıyafetler giyilir, hangi mevsimde hangi hava olayları görülür gibi soruların cevapları sezdirilerek değil öğretici ifadelerle hikâyede yerini almıştır. Görseller gerçeğe uygun ve yazılı metnin anlam evrenini destekleyici niteliktedir. Çocuk okur, yazılı metnin desteği olmaksızın görselleri izleyerek hikâyeyi zihninde canlandırabilir. Çocuğun estetik duyarlılığının gelişimine olanak tanıyan çizgi ve renkler kullanılmıştır. Hikâyenin görsellerinde ya da yazılı metninde herhangi bir şiddet ögesi bulunmamaktadır.

İncelenen beşinci kitap Aslı'nın Uzay Yolculuğu adlı kitaptır. Tablo verilerine göre hikâye, konu bakımından çocuk okurun yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Gezegenler, uzay ve bilim konuları işlenmiştir. Setin ilk dört kitabına göre daha yazınsal bir eserdir. Çocuğun düş ve düşünce gücünü devindiren, düş dünyasının zenginleşmesine katkı sağlayan olaylara yer verilmiştir. Aslı bir gün evdeyken kapı çalar. Kapıdaki babasıdır, yanında Aslı'nın ninesi ve dedesini de getirmiştir. Aslı bu duruma çok sevinir. Dedesi ve ninesinin hediye olarak getirdiği hikâye kitaplarından “Uzay Yolculuğu” adlı kitabı seçip okumaya başlar ve okurken hayallere dalar. Hayalinde kedisi ile beraber astronot olur ve uzayda yaşadığı maceralar anlatılır. Anlatımda gezegenlerin özellikleri ile ilgili açıklayıcı bilgilere yer verilse de kurgulanan olaydaki merak ögesi çocukta okuma isteği uyandıracak niteliktedir. Kahraman duygu, düşünüş, davranış ve tutumlarıyla geliştirilmiştir. Yaşadığı değişimler inandırıcıdır. Hikâyenin anlatımında kısa, yalın ve net cümleler kullanılmıştır. Aslı'nın düş kurduğu bölümün dışında diyaloglara çokça yer verilmiştir. Türkçenin söz varlığından olan ikileme örneklerinden yararlanılmıştır: ... “Aslı ve Pati şaşkın şaşkın etraflarına baktılar.” ...“Onlar hem ihlamur içtiler hem uzun uzun sohbet ettiler.” Ay, yıldızlar, gezegen, astronot, uzay, uzay aracı, teleskop gibi astronomi terimlerinden bahsedilerek, çocuk okurun sözcük dağarcığına katkıda bulunulmuştur. Setin önceki kitaplarında olduğu gibi burada da kısa bir şarkıya yer verilmiştir. Türkçenin yazım kurallarına uyulmuş, herhangi bir noktalama yanlısına rastlanılmamıştır. Görseller net çizgilerle oluşturulmuş, kullanılan renkler gerçeğe uygun seçilmiştir. Yazılı metin ile ilişkili resimler kullanılmıştır. Çocuğun sanatçı duyarlılığının gelişimini destekleyecek görsellere kısmen de olsa yer verilmiştir. Hikâyelerde oluşturulan karakterlerin sorunları şiddet yoluyla çözmelerinin, çocuklara şiddeti bir çözüm yöntemi olarak sunabileceğini ve bu durumun çocuklar üzerinde olumsuz etkilere yol açabileceği bilinmektedir (Kaman ve Şahin, 2011). Aslı Hikâye Seti'nin beşinci kitabı olan Aslı'nın Uzay Yolculuğu adlı hikâye dilsel ya da görsel şiddet içermemektedir.

Hikâye setinin altıncı kitabı Aslı'nın Sürprizi adlı kitaptır. Konu açısından çocuğun yaş düzeyine ve hedef dili öğrenme düzeyine uygundur. Arkadaşlık, fedakârlık ve dayanışma konuları ele alınmıştır. Ancak bu konular çocuğun düş dünyasını zenginleştirecek, yaratıcı ve eleştirel düşünmesine katkı sağlayabilecek bir sanatsallıkla işlenmemiştir. Aslı bir gün okulda arkadaşı Roya'nın üzgün olduğunu fark eder. Nedenini sorduğunda farklı şehirdeki bir arkadaşını çok özlediğini ve iki gün sonra onun doğum günü olacağını öğrenir. Hem Roya'yı hem de onun arkadaşını mutlu etmek ister ve böylece ailesiyle birlikte bir plan yapar. Roya'nın arkadaşı için pasta yaparlar, sınıftaki diğer arkadaşlarının da katılımıyla ona tebrik kartı hazırlarlar, görüntülü konuşma ile Roya'nın arkadaşı ile görüşürler. Roya ve arkadaşı çok mutlu olur ve karşılığında o da bütün sınıfa teşekkür mektubu

gönderir. Gençer (2021: 2), çocuk hikâyelerinde merak ögesini kullanırken aşırıya kaçılmaması ya da zayıf tutulmaması gerektiğini, yerinde kullanıldığı takdirde çocuk okur için okuma isteği uyandıracağını söyler. Aslı Hikâye Seti'nin bu kitabında kurgulanan olaylarda çocuğun merakını harekete geçirecek öğelere yer verilmemiştir. Sıradan bir anlatım kullanılmış, çocukta okuma isteği uyandırabilecek özellikte bir anlatım yeğlenmemiştir. Kahramanın önceki hikâyelerde olduğu gibi yardımsever özelliği üzerinde durulmuş, farklı bir özelliğine değinilmemiştir. Hikâyede kısa ve yalın cümlelerin kullanımı anlamayı kolaylaştırmıştır. Türkçenin zengin söz varlığından, anlatım gücünün olanaklarından yeterince yararlanılmamıştır. Sade ve düz bir anlatım tercih edilmiştir. Farklı olarak postane, mektup, mektup arkadaşı, tebrik kartı sözcükleri çocukların zihinsel sözlüklerine eklenmiştir. Görseller yazılı metni destekleyici niteliktedir. Gerçeğe uygun çizgi ve renkler kullanılmıştır, ancak sanatsal nitelikte değildir. Çocuğun eleştirel ve yaratıcı düşünmesini destekleyici resimlere yer verilmemiştir. Dilsel ya da görsel şiddet içeren bir öge bulunmamaktadır.

Setin incelenen yedinci kitabı Aslı Tiyatroya Gidiyor adlı hikâyedir. Konu bakımından çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur, ilgi ve gereksinimlerini karşılamaya elverişlidir. Çocuğun düş gücünü devindiren, çocukta estetik duygu uyandıracak niteliktedir. Sanatseverlik, yardımseverlik ve hayvan sevgisi konuları işlenmiştir. Hedef dili öğrenme düzeyi göz önünde bulundurulmuştur. Aslı ve sınıf arkadaşları bir gün öğretmenleri ile birlikte tiyatro izlemeye gideceklerdir. Otobüse binecekleri sırada yoklama alınırken, arkadaşları Roya'nın olmadığını fark ederler. Hep birlikte onu aramaya koyulurlar ve baktıkları yerlerde bulamazlar. Son olarak kantinden gelen kuş sesini fark edip o yöne yaklaştıklarında, Roya'nın orada yaralı bir kuşa yardım etmeye çalıştığını görürler. Yaralı kuşu tedavi etmek için veteriner gelir ve kuş iyileşip uçar gider. Aslı ve arkadaşları da öğretmenleri eşliğinde tiyatroya gider. Orada geçirdikleri eğlenceli zaman anlatılarak hikâye devam eder. Kurgulanan olaylardaki merak ögesi öğrencide okuma isteği oluşturacak düzeydedir. Öztürk ve Öztürk'e (2021: 152) göre, kitaptaki karakterlerin, çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimini esas alarak güçlü oluşturması ve çocuğun gerçekliğine uygun olması önemli bir durumdur. Bu doğrultuda Aslı Hikâye Seti'nin bu kitabında çocuk okur ana kahramanla ve yardımcı kahramanlarla kolaylıkla özdeşim kurabilir. Kahramanların başından geçen olaylar inandırıcıdır. Hikâyede kullanılan cümleler kısa ve yalın tutulmuştur. Çocukların gelişim özellikleri doğrultusunda Türkçenin söz varlığından ve anlatım gücünden yararlanılmıştır. Hikâyenin ilk sayfasında sanat ve spor dallarının adlarından örnekler verilerek çocuğun sözcük dünyasına katkıda bulunulmuştur. ...“Öğrenciler resim, müzik, satranç gibi alanlarda kurslara gidiyor. Basketbol, voleybol, masa tenisi gibi spor alanlarında yarışmalara katılıyor. Tiyatro ve sinemaya gidiyor. Müzeleri ve parkları geziyor.” Ayrıca sağlıkla ilgili ‘veteriner, tedavi etmek, muayene etmek, yaralı’ sözcükleri hikâye içinde sezdirilerek çocuk okurun zihinsel sözlüğüne yerleştirmek amaçlanmıştır. Hikâyede iki cümlede ikilemeye yer verilmiştir: “Kanatlarını yavaş yavaş hareket ettirdi ve cik cik dedi.” ...“Kuş, kanatlarını hızlı hızlı hareket ettirmeye başladı.” Aslı Hikâye setinin incelenen önceki kitaplarında olduğu gibi bu hikâyede de bir kıtalık şarkıya yer verilmiştir. Uyak ve ritmin akılda kalıcı olması ile bağlantılı olan bu kullanım, çocuğun hikâyeye karşı ilgisini de canlı tutmaktadır. Anlatımda Türkçenin yazım ve noktalama kurallarına dikkat edilmiş, herhangi bir yanlışlık yapılmamıştır. Görseller yazılı metnin anlam evrenini destekler niteliktedir. Yazılı metin olmaksızın çocuk okur görselleri izleyerek hikâyeyi tahmin edebilir. Çocuk okurda estetik duyarlık geliştirecek, düş gücünü devindirecek türden çizimlere az da olsa yer verilmiştir. Dilsel veya görsel şiddet ögesi bulunmamaktadır.

Çocuk edebiyatı eserleri oluşturulurken seçilecek konunun seslendiği kitlenin gelişim özelliklerine uygunluğu hayati önem taşımaktadır (Öztürk ve Öztürk, 2021). Aslı Hikâye setinin incelenen sekizinci kitabı olan Aslı Kütüphanede, konu olarak çocuğun yaş düzeyine uygundur. Çalışkanlık, sorumluluk ve aile bağları konuları ele alınmıştır. Ancak konular hikâyeye işlenirken çocukta yaratıcı düşünmeyi destekleyici, ilgi ve merak uyandırıcı öğelerden yararlanılmamıştır. Öğretici bir anlatım yeğlenmiştir. Öğreticilik; kurguya dayalı okuma kitaplarında, ön plana geçer ve kurgu zayıf kalırsa heyecan ve sürükleyicilik kaybolur. Merak ögesine de yer verilmezse öğrencinin okumaya olan ilgisi ve okuma isteği azalır (Şimşek, 2011). Aslı'nın abisinin ve arkadaşının bilimsel bir dergi oluşturmak istemesi üzerine evde araştırma yapmaya başlamaları, yeterli gelmeyince de kütüphaneye gitmeye karar vermeleri ve orada yaşadıkları anlatılmıştır. Hikâyedeki olay sıradan, günlük bir olaydır. Çocuk okurun düş ve düşünce gücünü devindirici öğelere yer verilmemiştir. Kahramanların hikâyeye boyunca başından geçenler inandırıcı niteliktedir. Olayların gerçek yaşantıda karşılaşılması mümkün olduğu için çocuk okur hem ana kahramanla hem de yardımcı kahramanlarla rahatlıkla özdeşim kurabilir. Hikâyedeki anlatımda kısa, yalın ve net cümleler kullanılmıştır. Diyaloglara sıkça yer verildiği için hikâyenin akışı olumsuz yönde etkilenmiştir. Türkçenin zengin söz varlığından ve anlatım gücünün olanaklarından yeterince yararlanılmamıştır. Atasözü, deyim, ikileme, tamlama bulunmamaktadır. İkinci sayfada bir kalıp ifadeye yer verilmiştir: ...“Size kolay gelsin.” Konu ile ilişkili birkaç bilimsel ifade kullanılarak okurun sözcük dağarcığına katkıda bulunulmuştur: buluş, bilim insanı, araştırma, kütüphane. Bu hikâyede de setin önceki incelenen hikâyelerinde olduğu gibi konu ile bağlantılı şarkıya yer verilmiştir. Görseller yazılı metin ile doğrudan ilişkilidir. Renk ve çizgiler gerçeğe uygundur. Ancak yaratıcı düşünmeyi destekleyici, estetik bakış açısının gelişimine olanak sağlayan görseller bulunmamaktadır. Hikâyede dilsel veya görsel herhangi bir şiddet ögesine rastlanılmamıştır.

Tablo verilerine göre incelenen dokuzuncu kitap Aslı Trafik Kurallarını Öğreniyor adlı kitaptır. Hikâyenin adından tahmin edileceği üzere öğretici nitelikte bir kitaptır. Trafik Haftasında okula gelen polislerin benzetim tekniğiyle çocuklara trafik işaret ve levhalarını öğretmesi konu edinilmiştir. Hikâyede açıklayıcı bir dil kullanılmış olsa da polislerin okula gelip parkur kurarak ve öğrencileri sürece katarak öğretim gerçekleştirmeleri olaylara akıcılık kazandırmıştır. Bu sayede çocuk okurun merak duygusu canlı tutulmuştur. Konu çocuk okurun yaş düzeyine, ilgi ve gereksinimlerine uygundur. Erkmen (2017: 13), kitaplardaki kahramanların çocuğun kendini ve başkalarını anlamasına, sosyalleşmesine katkıda bulunduğunu bu nedenle kahramanın niteliği ve işlevinin çok önemli olduğunu söyler. Bu hikâyede kahramanın başından geçen olaylar gerçeğe uygun ve inandırıcıdır. Bu nedenle çocuk okur kahramanlarla kolaylıkla özdeşim kurabilmektedir. Hikâyede kısa ve sade cümleler kullanılmıştır. Çocukların gelişim düzeyine uygun olarak pek çok terimsel ifadeye yer verilmiş, çocuğun sözcük dağarcığının gelişimi desteklenmiştir: taşıt, trafik, yaya, polis, levha, tabela, park yeri, trafik ışıkları, kaldırım gibi. Çocuk okurun duyu algılarını devindirecek ifadeler oldukça fazladır: ...“Okulun bahçesindeki çiçeklerin kokusu pencereden içeri giriyor.” “Bu sırada zil çalıyor ve öğretmen sınıfa giriyor.” “gibi. Türkçenin söz varlığından ikileme örneğine on dördüncü sayfada yer verilmiştir: “Sınıfta trafik kuralları hakkında uzun uzun konuşturlar.” Atasözü, deyim, tamlama örnekleri bulunmamaktadır. Hikâyenin konusu ile ilişkili ritim duygusunu geliştirici şarkı örneği bu hikâyede de mevcuttur. Herhangi bir yazım veya noktalama yanlına rastlanmamıştır. Kullanılan görseller yazılı metnin anlam evrenini desteklemektedir. Çocuk okur yazılı metin olmaksızın hikâyeyi görseller yoluyla anlamlandırabilir. Renkler ve çizgiler gerçeği yansıtmaktadır.

Çocuğun soru sormasına olanak sağlayan resimlere yer verilmiştir. Hikâye dilsel ya da görsel şiddet ögesi içermemektedir.

Aslı Hikâye Seti'nin son kitabı Aslı Yıl Sonu Gösterisinde adlı hikâyedir. Konu çocuğun yaş ve gelişim düzeyine uygundur. Birlik, beraberlik, çalışkanlık, üretkenlik konuları ele alınmıştır. Hedef dili öğrenen çocuklar için düzey olarak gerekli koşulları sağlamaktadır. Ancak çocuğun eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini destekleyecek, düş ve düşünce gücünü devindirecek öğelere yer verilmemiştir. Hikâyede Aslı ve arkadaşlarının yılsonu için hazırladıkları gösteriler, eğlenceli etkinlikler ve tüm öğrencilerin atık malzemeler kullanarak oluşturdukları sergi gezisi ile son bulması anlatılmıştır. Kurgulanan olaylarda merak ögesi bulunmamaktadır. Kahramanın hikâye boyunca geçirdiği değişimler başından geçen olaylarla ilişkilendirilmiştir: Aslı'nın yılsonu gösterisinde sunuculuk yapacağı için çok heyecanlı olması gibi. Cümleler çocuğun gelişim düzeyine ve anlam evrenine uygun olarak kısa ve yalın seçilmiştir. Yardımcı okuma kitapları, istenen dilin söz varlığına ait kelimelerin kazandırılmasında, bunların bağlamlarına uygun görülmesinde ve bu sayede öğrencilerin hedef dilde doğru etkileşim kurmasına olanak sağlayan verimli bir öğedir (Çelebi, 2023). Bu bağlamda Aslı Hikâye Seti'nin son kitabı olan Aslı Yıl Sonu Gösterisinde adlı hikâyede, Türkçenin söz varlığından tamlama örneklerine sıkça yer verilmiştir: süslü bir sahne, okul müdürü, halk oyunları, harika gösteriler, çocuk şarkıları, kısa bir tiyatro oyunu, yeşil bir örtü, görevli öğrenci, beyaz gömlek, siyah pantolon, plastik şişe, cam şişe gibi. İkileme olarak şu örnekler kullanılmıştır: ...“Önce poşetleri ince ince kestik.” “İkinci masada çeşit çeşit sepet ve vazo vardı.” ...“Kızlar çiçekli ve renk renk yelekler giymişler.” ...“Onu bol bol alkışladılar.” ...“Sıra sıra dizildiler.” Bu ifadelerin kullanımıyla çocuk okurun sözcük dağarcığının zenginleşmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Yazılı metinde herhangi bir yazım ya da noktalama yanlışı bulunmamaktadır. Görseller yazılı metnin anlam evrenini destekleyici niteliktedir. Renkler ve çizgiler gerçeğe uygun ve inandırıcıdır. Çocuğun estetik bakış açısının gelişimini destekleyici, sanatsal resimlere yer verilmiştir. Aslı Hikâye Seti'nin son kitabı olan bu kitapta da herhangi bir dilsel veya görsel şiddet ögesine rastlanılmamıştır.

ÖNERİLER

- Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrenciler için hazırlanan hikâyeler Türkçenin söz varlığını yeterince yansıtmalı, öğrencilerin dil gelişimini desteklerken aynı zamanda düş ve düşünce gücünün devinmesine olanak sağlamalıdır.
- Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan hikâyelerde kullanılan görseller gerçeğe uygunluğunun yanında sanatsal olmalı, okurda merak uyandırarak okumaya heveslendirmelidir.
- Oluşturulan hikâyelerin konusu okurun yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalı, öğrencinin yaratıcı ve eleştirel düşünmesine imkân tanınmalıdır.
- Hikâyeler oluşturulurken konu bütünlüğünün ve olay akışının bozulmaması için diyaloglara daha az yer verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. & Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya Kitabevi.
- Altuntaş Gürsoy, İ. & Çevik, M. (2023). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanmış yardımcı okuma kitaplarının okunabilirliklerinin incelenmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 13, 1227-1245, <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1391687>
- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi.
- Arslan, G. & Kargın, T. (2021). Öğretmenlerin kitap önerisinde kullandıkları ölçütlerin çocuk edebiyatının temel ilkelerine göre incelenmesi, *Türk Kütüphaneciliği*, 35(4), 567-588, <https://doi.org/10.24146/tk.992025>
- Aydın, E. (2023). *Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan okuma kitaplarının söz varlığı: PIKTES yabancı öğrenciler için hikâyeler seti örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Balcı, M. & Melanlıoğlu, D. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programı üzerine. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)* 10(2), 173-198.
- Başar, U. & İnal, E. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi C1 düzeyi hikâye setinin çeşitli ölçütler açısından incelenmesi, *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Sonbahar Özel Sayı: 77-92.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Byram, M., & Zarate, G. (Eds.). (1997). *The sociocultural and intercultural dimension of language learning and teaching*. Council of Europe.
- CEFR (2009). MEB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü (2009). *Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni öğrenme-öğretme-değerlendirme*, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/04144518_CEFR_TR.pdf
- Çangal, Ö. (2021). Yabancılara Türkçe öğretiminde yardımcı kaynaklardan yararlanma: Türkçenin sesi Yunus Emre örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 23, Yunus Emre ve Türkçe özel sayısı. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.988771>
- Çelebi, M. (2023). Yardımcı okuma kitaplarının iletişimsel dil işlevleri bakımından incelenmesi: Salih ve Aslı Hikaye Seti. *Edebiyat Bilimleri* 4, (Haziran/June 2023), 111-164. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8099115>
- Erkmen, N. (2017). *Çocuk kütüphanelerinde en çok okunan çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmesi (Ankara ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi.

- Gençer, G. (2021). ‘‘Küçük Karabalık’’ ve ‘‘Bilenler Bilmeyenlere Anlatsın’’ çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 1-13.
- Göçen, G. & Aydın, E. (2021). Yabancılar için hazırlanmış Türkçe okuma kitaplarındaki söz varlığı: Çocuk hikâyeleri dizisi A1-A2 örneği. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 4(1), 93-126.
- Göçen, G. & İleri, A. (2022). Yabancı öğrenciler için Türkçe çalışma kitaplarındaki söz varlığı unsurları. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, (Ö1), 226-246.
- Göçer, A. & Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Turkish Studies*, 6(3), 797-8, <http://dx.doi.org/10.7827/EnglishStudies.2470>
- Gultekin, M. (2022). A multicultural education approach to Turkish picture books written for Syrian refugee children. *Multicultural Education Review*, 14(2), 101-119, DOI: 10.1080/2005615X.2022.2087028
- Gün, M. & Şimşek, R. (2017). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan hikâye kitaplarının incelenmesi: Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğretimi A1-A2 hikâye seti örneği 3. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(3), 502-517.
- Gün, M., Tanrıkulu, L. & Selvi, K. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında kültür aktarımı: ‘Salih Hikâye Serisi’ örneği. *Route Educational & Social Science Journal*, 8(1), 289-295.
- Kaman, Ş. & Şahin, Ü. (2011). İlkokul 4. sınıf düzeyindeki hikâye kitaplarının çocuk edebiyatı yapıtlarında bulunması gereken özelliklerin ve şiddet unsurlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi (TURKSOSBİLDER)*, 9(1), 16.
- Karadeniz, E. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk hikâyelerinin çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Karagül, S. & İnce Samur, A.Ö. (2017). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerdeki Kişilerin Karakter Özelliklerinin İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 337.
- Kolaç, E., Demir, T. & Karadağ, R. (2012). Öğretmen adaylarının dil eğitiminde çocuk edebiyatı metinlerinin kullanımına yönelik görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 161(161), 195. <https://doi.org/10.20296/tsad.60359>
- Özbay, M. & Bahar M. A. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde uzmanlık sorunu. *Aydın TÖMER*, 1(1), 1-29.
- Öztürk, B. & Öztürk, S. B. (2021). Özge Altunok Lokmanhekim'in resimli çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, <https://doi.org/10.47935/ceded.945376>
- PIKTES, (2021). Türk eğitim sisteminde çocuklar için kapsayıcı eğitimin desteklenmesi projesi: *Aslı Hikâye Seti*. Semih Ofset Matbaacılık.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. Tudem Yayınları.

- Şimşek, P. (2011). *Yabancılara Türkçe öğretiminde okuma metinleri ve yabancı yardımcı kitaplar* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- TDK. (2021). *Yazım Kılavuzu*. TDK.
- Tekin, E. (2017). *Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Temizyürek, F. & Çevik, A. (2014). Mustafa Ruhi Şirin'in çocuk edebiyatı sahasındaki eserlerinin dil ve kavram bağlamında incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 155–175.
- Uğur, F. & Azizoğlu N. İ. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 151-166, <https://doi.org/10.16916/aded.70541>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi. <https://piktes.gov.tr/cms/Home/DersKitaplari>.

Etik Metni: “Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir.” Bu çalışma etik kurul izni gerektirmeyen bir çalışmadır.

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı % 50, ikinci yazarın katkı oranı % 50'dir.

KATKI ORANI	KATKIDA BULUNAN YAZAR(LAR)
Fikir ve Kavramsal Örgü	Ayşe Özgül İNCE SAMUR
Literatür Tarama	Damla FIRAT
Yöntem	Ayşe Özgül İNCE SAMUR
Veri Toplama	Damla FIRAT
Verilerin Analizi	Ayşe Özgül İNCE SAMUR- Damla FIRAT
Bulgular	Ayşe Özgül İNCE SAMUR- Damla FIRAT
Tartışma ve Yorum	Damla FIRAT-Ayşe Özgül İNCE SAMUR

Finansal Destek: Bu çalışmanın yazım sürecinde katkı ve/veya destek alınmamıştır.

Veri Kullanılabilirlik Beyanı: Makale ile ilgili tüm veriler makalenin içinde yer almaktadır.

Çıkar Çatışması: Yazarların araştırma ile ilgili diğer kişi, kurum ve kuruluşlarla ve yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Bu eser CC BY (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.tr>) ile lisanslanmıştır.

Sorumluluk Reddi/Yayıncı Notu: Tüm yayınlarda yer alan ifade, görüş ve veriler yazar(lar) ve katkıda bulunan(lar)ın görüşleridir. IJETSAR ve/veya editör(ler), içerikte belirtilen herhangi bir fikir, yöntem, talimat veya üründen kaynaklanan kişiler veya mülke yönelik zararlardan ve ihlallerden sorumlu değildir.